

ALEXANDRA GRIPENBERG

Naisasian kehitys III

NTAMO

NAISASIAN KEHITYS ERI MAISSA

NAISASIAN KEHITYS ERI MAISSA

KIRJOITTANUT

JA SUOMALAISTA PAINOSTA VARTEN TÄYDENTÄNYT

ALEXANDRA GRIPENBERG

III

RUOTSI

NORJA JA TANSKA

SUOMENTANUT

SUOMENTANUT

TILMA HAINARI

ILMI KALLIA

NTAMO
Helsinki
2020

Näköispainos alkuperäisteoksesta:
WSOY, Porvoo 1908.

ISBN 978-952-215-811-6

Kolmas osa neliosaisesta teoksesta
Naisasian kehitys eri maissa
(Reformarbetet till förbättrande af kvinnans ställning, 1893–1901).
Suom. Tilma Forsström / Hainari & Ilmi Kallia (1905–1909).

ULKOASU
Göran de Kopior

KANNEN KUVAT
Elin Danielson-Gambogi, *Omakeuva* (1899) (etukansi)
ja Karl Emil Ståhlberg, Valokuva Alexandra Gripenbergistä
(n. 1890), (takakansi); Wikimedia Commons

VALMISTAJA
BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

NTAMO
Helsinki 2020
www.ntamo.net

SUOMENKIELISEN PAINOKSEN ESIPUHE.

Viitaten tämän teoksen I osan esipuheeseen, mikäli se koskee teoksen suunnittelua ja tarkoitusta, tahdon vain lisätä seuraavaa. Naisasian kehitys Skandinavian maissa on, senjälkeen kuin teos alkuperäisessä muodossaan ilmestyi, odottamattomassa määrässä voittanut alaa. Erityisesti koskee tämä naisten toimintaa valtiollisten ja kunnallisten oikeuksien saavuttamiseksi. Aukkoja, joita on syntynyt niihin lukuihin, jotka käsittävät äskenmainittuja maita, ei huolellinenkaan tarkastus olisi voinut täyttää, ensiksikin siitä syystä, että teos, jos siihen olisi lisätty paljon erityistietoja, olisi paisunut kahta vertaa suuremmaksi, sekä siitäkin syystä, että uudistuksia on tapahtunut vielä teosta tarkastettaessakin. Asiaa harrastavaa lukijaa, joka lähemmin haluaa perehtyä kysymykseen, neuvotaan sentähden käyttämään niitä lähteitä, joihin kirjassa kaikkialla on viitattu.

Käytännöllisistä syistä on pidetty sopivana muodostaa Suomea koskeva luku erityiseksi teoksen IV osaksi, joka piakkoin ilmestyy painosta.

Neiti Maria Cederschiöldille sekä »Dansk Kvinderaad» ja »Norske Kvinders Nationalraad» nimisille kansallisliitoille, jotka ovat välittäneet uusien tietojen hankkimista suomenkielistä painosta varten, lausun kunnioittavimmat kiitokseni.

Helsinki, marraskuun 19 p:nä 1908.

T e k i j ä.

SISÄLLYS.

	Sivu.
Esipuhe.	
I. Johdanto: Skandinavilaisen naisen asema vanhempina aikoina	1—17
II. <i>Ruotsi</i> : Kristinuskon tulo maahan. — Maunu Eerikinpojan ja Kristoffer kuninkaan lait. — Pyhä Birgitta ja Birgittalaiskunta. — Uskonpuhdistus. — Emporagriuksen katkismus. — Noitavainot. — Renessanssi. — Kuningatar Kristiina. — Sophia Elisabeth Brenner. — 1600-luvun naiset. — 1700-luvun naiset. — Hedvig Charlotta Nordenflycht ja Anna Maria Lenngren. — Ensimmäiset julkiset lausunnot naisasiassa. — Thomas Thorild. — Fredrika Bremer. — Erik Gustaf Geijer. — Lars Johan Hierta. — Israel Hwasser. — Eräs Emilie Flygare-Carlénin lausunto. — Sophie Adlersparre ja Rosalie Olivecrona. »Tidskrift för hemmet.» — Järjestetty naisasiatyö. Yhdistys naidun naisen omistusoikeuden hyväksi. — Anna Hierta Retzius. — Ellen Ankarsvård. — Fredrika-Bremer-liitto. — Göteborgin Naisyhdistys. — Naisasia 1880-luvulla. — Kahden yhdistyksen yhdistyminen. — Ruotsin Naisten Kansallisliitto. — Naisen äänioikeus 1902 vuoden valtiopäivillä. — Yhdistys <u>naisen</u> valtiollista äänioikeutta varten. — Sosialidemokratisia naisyhdistyksiä. — Naiset ja siveellisyystyö. — Naiset ja raittiustyö. — Naisyhdistyksiä eri tarkoituksia varten. — Naiset hyväntekeväisyyden alalla. — Naiskasvatus. — Nainen käytöllisillä työaloilla. — Nainen opin tiellä ja muilla työaloilla. Naisen oikeudellinen asema. — Naisten työtä koskevat kieltolait. — Taantuminen. — Viime vuosien äänioikeusliike	18—184
III. <i>Norja</i> : Nunnaluostarit. — Uskonpuhdistuksen vaikutus. Ludvig Holberg. — Naisasia XVII:nnellä sataluvulla. — Haugianismi. — Camilla Collett. — Aasta Hansteen. — Henrik Ibsen ja Björnsterne Björnson. — Suurten runoilijain anomus. — »Nyt Tidskriften» kirjoitukset. — Järjestetty naisasiatyö: Norjan Naisyhdistys. — Ensimmäinen esitelmä naisen äänioikeudesta. — Naisten äänioikeusyhdistys. — Naisen äänioikeus suurkäräjien käsiteltävänä. — Naisasia	

- ja valtiolliset puolueet. — Maan naisten äänioikeusyhdistys. — »Päivä valkenee.» — Bergenin kokous. — Sosialidemokraattiset naisyhdistykset. — Naiset ja siveellisyystyö. — Naiset ja raittiustyö. — Naisyhdistyksiä hyväntekeväisyys- ja muita tarkoituksia varten. — Naiskasvatus. — Nainen käytännöllisillä työaloilla. — Nainen oppineilla urilla ja muilla työaloilla. — Naisen oikeusasema. — Naisten työtä koskevat kieltolait. — Norjalaisia naisasianystäviä. — Naisasia ja taantumus. — Norjan naisasiatyön yleinen luonne. — Naiset ja unionin purkaus. — Suuri voitto..... 185—307
- IV. *Tanska*: Kuningatar Margareeta. — Naisten elämä keskiajalla. — Renessanssi. — Ludvig Holberg. 1848 vuoden herätykset. — »Clara Rafael kiista.» — Pauline Worm. — Orla Lehmann ja 1857 vuoden valtiopäivät. — John Stuart Mill ja Georg Brandes. — Järjestetty naisasiatyö. — Tanskan Naisyhdistys. — Mathilde ja Fredrik Bajer, Kirstine Frederiksen. — »Nykyajan siveellinen tasa-arvoisuusvaatimus.» — Naisten edistysseura. Äänioikeusyhdistyksiä. — Tanskan naisten kansallisliitto. — Sosialidemokraattiset naisyhdistykset. — Naiset ja siveellisyystyö. — Naiset ja raittiasia. — Naisyhdistyksiä hyväntekeväisyys- ja muita tarkoituksia varten. — Naiskasvatus. — Nainen käytännöllisillä toimialoilla. — Nainen oppineilla urilla ja muilla työaloilla. — Naisen oikeusasema. — Naisten työtä koskevat kieltolait. — Yleiskatsaus. — Islannin nainen..... 308—399

I.

Kun romanisista kansoista käännämme katseemme Skandinaviaan, tuntuu siltä kuin lähtisimme ummehtuneesta kamari-ilmasta kylmän, kirkkaan talvipäivän raittiiseen ilmaan. Tuolla Etelässä kohtasimme toiselta puolen ritariajan ja rakkaus-oikeustojen epäterveellisen naispalveluksen ja toiselta puolen naista halveksivan asketismin, sekä feodali-järjestelmän »*jus marchetae*»-säädöksineen, jotka juuriaan myöten myrkyttivät oikeuskäsitteet. Täällä Pohjolassa, urhojen kilpien takana, tapaamme vapaasti toimivan, kunnioitusta ansaitsevan olennon, jonka heikkoutta usein tosin sorrettiin ajalla, jolloin voima oli valtana, mutta jonka ihmisoikeus jo osaksi oli tunnustettu silloin kuin muissa maissa tiedettiin ainoastaan orjattarista. »Äidin sain minä pojilleni sellaisen, että heidän sydämensä kelpaavat», sanoo Ragnar Lodbrok Bjarkamalissa. Luonteen ylevää jaloutta, niinkuin sen kataluuttakin pidettiin äidin perintönä. Siksi määräsi vanha

Johdanto :
Skandinavi-
sen naisen ase-
ma vanhempina
aikoina. *)

*) *Laurids Engeltoft*. Qvindekjønnets huuslige og borgerlige Kaar hos Skandinaverne for Christendommens Indførelse 1799. (Udvalg af Laurids Engeltofts skrifter. Forlagt af Samfundet til den danske Litteraturs Fremme. Köpenhamn 1859) — *Z. Topelius*. Om kvinnan hos de skandinaviska och finska folken. Litterära soiréer) Helsingfors 1850 — *Kr. Kålund*. Familielivet på Island i den første sagaperiode. (Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historia udgivne af Det Kongelige Nordiske Oldskrift Selskab). Köpenhamn 1870. — *Snorre Sturlason*. Kongesagaer. Oversat af dr Gustav Storm. Nationaludgave. Kristiania 1900. — *Gina Krog*, Norske Kvinders sociale og retslige Stilling. Kristiania 1893. — *Moltke Moe*. Kvinden og folkediktningen (Nylaende 1894). — *Edda*. På svenska af P. Aug. Gödecke Sthlm 1877.

muinaisskandinavilainen laki, että orjattaren poika jääköön orjaksi, vaikkakin isä oli vapaa. Siksi luulivat vanhat skandinaviaiset, että vapaa nainen kasvattaa poikansa urhon kuntoon ja kunniaan. Ylevämielinen sydän on äidin perintöä. Mikä eroitus romanilaisiin kansoihin verraten, joiden tiedemiehet vielä 19:lla vuosisadalla opettivat, että »äiti ainoastaan on viljapello, hän ei määrää lapsen luonnetta, poika syntyy aina isän antamilla luonteenominaisuuksilla». *)

Skandinavilaisen naisen sukupuu johtuu jumaliin asti. Toiset tutkijat ovat sitä mieltä, ettei skandinavilainen jumaluustarusto ole koskaan kohonnut sopusointuisen helleniläisen kauneuden tasalle, mutta se on antiikista jumaluustarustoa etevämpi syvämietteisen aaterikkautensa puolesta. Omituinen on esim. se sija, joka suotiin Balderille, hyvyden, viisauden ja oikeuden voimassapitäjälle. Niinkauan kuin hän oli Aasajumalien keskuudessa, oli heidän valtansa turvattu. »Mutta jumalat itkivät, kun puhdas Balder kuoli.» Hänen kuolemansa jälkeen voitiin silloisen maailmanjärjestyksen perikatoa tosin viivyttää, mutta sitä ei voitu estää. Vanhojen skandinavilaisten jumaluustarustossa heijastaa kaikkialla tämä ylevä, puhdas käsitys. Kummako siis, että naisilla oli siinä huomattava sijansa. Frigga, Odinin puoliso, tietää kaikki kohtalot, Iduna nuorentaa jumalat kultaisilla omenillaan, suloinen Freja jakaa Odinin kera kaatuneet sankarit. Näissä jumalattarissa kuten Nannassakin, jonka sydän pakahtuu Balderin kuollessa, yhtyvät kauneus ja majesteetisuus suloon ja hyvytyteen. Mutta nämä ominaisuudet eivät vielä tehneet naista täydelliseksi pohjoismaalaisen mielestä. Hän vaati naiselta tämän lisäksi vielä viisautta ja sankarivoimaa ja näiden ominaisuuksien edustajiksi loi hänen mielikuvituksensa Valkyriat, Nornat, jättiläisnaiset ja Vala-ennustajattaren. Nämä haltijat kulkevat loimena koko skandinavilaisen jumaluustaruston läpi ja ne ovat niin sanoaksemme sen koossapitäjät. Z. Topelius huomauttaa, että naisessa skandinavilaisen jumaluustaruston mukaan asuu sielun ylevä voima ja viisauden

*) *Ernest Legouvé. Histoire morale de la femme.*

jumalallinen lahja. Mutta siinä on se omituinen ja hieno piirre ettei nainen miehen tavalla saavuta voittoa käsivartensa voimalla, eikä hän myöskään vaskivarustukseen puettuna ota osaa sankarien kilpailuun. Homeron jumalattaret taistelevat itse soturien riveissä. Korkeat Aasa-jumalattaret seisovat taistelun ulkopuolella, Valkyriat ratsastavat hehkuvana valona ilman ja meren halki ja johtavat, nojautuen kilpeen tai keihäaseen taistelun kulkua. He eivät kaada taistelijoita, he vaan valitsevat heistä ne, jotka kelpaavat Valhallaan, kutsuvat heidät luokseen ja saattavat heidän henkensä Odinin majoihin.

Tosin otti nainen joskus kilvettärenä osaa taisteluihin. Brävallan kedolla taisteli kaksi kilvetärtä, Vedbjorg ja Ursina, itse Starkodderia vastaan. Mutta korkeimmalla asteella olivat kuitenkin ne naishaltijat, jotka edustivat sellaista valtaa, johon ei mikään ruumiillinen voima eikä urheus pystynyt. Milloin oli se Fylgia-haltijatar, joka suojelushenkenä astui ihmisen rinnalla. Milloin oli se Vala-nainen, päässä kissannahkalla sisustettu, lammasnahkainen päähine, taikasauva kädessä ja sininen, hohtokivien koristama viitta yllään, hän joka valmisti tuota hirveätä *seid*-juomaa ja ennusti tulevia kohtaloita. Edda-lauluissa ennustaa viisas Vala maailman mahtien iltahämärää. Vaihetta-rista siinä sanotaan:

»Viisahat immet
Tietäjät kolmin
Saapuvat salista
Mi seisovi suojassa puun.
Lakeja he säätivät
Elämästä päättivät
Aikojen lasten,
Ja ihmisten kohtaloista.»

Sigurd Fafnesbane pyytää Segerdrifvaa opettamaan hänelle viisautta ja tämä opettaa hänelle »oluensanat, voittosanat, apusanat, ylevän mielen sanat, kasvikorren sanoja taudin loitsimiseksi» y. m. ja antaa yksitoista tärkeätä neuvoa.

Satu kohotti naisen milloin ylevien jumalien tasalle, milloin kammosi se häntä urhojen surman syynä, mutta se ei

koskaan pitänyt häntä vähäpätöisenä, halveksittuna olentona. Omituista on, että ne naiset, jotka aikaansaavat turmiota: palkkalaiset Fenja ja Menja, Gullveig, pohjanperän Vala, joka pahoine ennustuksineen saneli Aasa-jumalien häviötä ja Ragnarök'ia (maailmanloppua), Drifva, joka lumosi Vanland'in, Skjalf, joka aiheutti Agnen kuoleman, ja Snaefrid, joka antoi Hårfager'ille lemменjuoman, — kaikki olivat orjattaria tai vierasrotuisia. Omille, vapaille naisilleen varasi Skandinavia korkeamman aseman.

Luonteen lujuus, voimakas toiminta, ylevä mieli olivat ominaisuuksia, joita mies naisessa rakasti. Vanha Haavamaal tosin varoittaa miehiä »uskomasta impien sanoja ja naisten puhetta, sillä liikkuville pyörille on heidän sydämensä luotu ja kavaluutta on heidän rintaansa istutettu». Mutta samanlaisia epäluottamuksen purkauksia naisen uskollisuutta vastaan tavaataan kaikkien maiden kansankirjallisuudessa ja ne eivät ole kuvaavia Skandinavian naisille sellaisina kuin historia ja satu heidät esittää. Ne osoittavat vain, että naiset, nuo sorretut, kaikkialla ovat käyttäneet kaikkien sorrettujen tavallisia aseita, vilppiä ja kavaluutta, silloin kuin niitä tarvittiin. Sanotaanhan miehistä:

»Naista pettävi mies
Kaunihiin korukielin
Viekkahin vilppimieliin.»

Silloisen skandinavilaisen naistyyppin tunnusmerkkeinä olivat yleensä juuri nuo miesten ihailemat luonteenominaisuudet. Thyran sydän särkyi, kun hänen rakastettunsa kaatui vieraalla rannalla, mutta hän ei koskaan huokaillut eikä valittanut, kun tuo armas lähti noille suurille sotateoille. Fjalarin Oihonna, tuo ylpeä, urostöitä rakastava, hylkäsi »sadun unohtamat» kuninkaanpojat ja käänsi sydämensä lemмен viikingin puoleen, jonka sankariteot ja nimi kiitivät merien poikki maineen siivillä. »Impien ystävä olkoon urhea kalvan kalskeessa», sanoo Bjarkamal, ja Åsa, Ring Jarlin tytär, sanoi Sturlaug'ille: »miksi ottaisın miehekseni sellaisen, joka vuodet umpeen istuu kotona äitinsä kera ja mieluummin toimittaa talousaskareita kuin sitä, josta koituu kunniata ja mainetta.»

Kun tämä ylpeä rohkeus yhtyy sukuylpeyteen, syntyy ilmiöitä sellaisia kuin Sigrid Storråda, joka tuotti turmiota kahdelle Norjan mainehikkaimmalle kuninkaalle, jotka turhaan olivat häntä kosineet, islantilainen Thorhallr'in vaimo, jonka mies julkisesti tunnusti elävänsä naisvallan alaisena, ja kostonhimoinen Halgerda, islantilaisen Gunnarin puoliso, joka kieltäytyi antamasta tälle hiuksiensa suortuvaa jousenjänteeksi, vaikka miehen henki oli kysymyksessä, »koska hän (Halgerda) nyt tahtoi maksaa sen korvapuustin, jonka tämä kerran oli hänelle antanut». Njård'in puoliso, Skade, kieltäytyi yhdyselämästä hänen kanssaan ja Bera kuningatar, kuningas Alf'in puoliso, osoitti niin julkisesti suosiotaan Yngve nimiselle langolleen, huolimatta siitä että tämä oli kieltänyt häntä hänen kanssaan seurustelemasta, että Bera senkautta aiheutti veljesmurhan. Harald Hårfager lähetti miehensä hakemaan Gyda nimistä neitoa, Hordalandin kuninkaan Eerikin tytärtä, joka oli annettu Valders nimisessä seudussa asuvan talonpojan kasvatettavaksi. Harald tahtoi neidon jalkavaimokseen. Mutta Gyda lähetti hänelle sen sanan, ettei hän tahtonut imeyttään uhrata kuninkaalle, jonka valtakunta ei ollut muutamia pikku maakuntia laajempi. Ryhtymättä neitoa väkivallalla ryöstämään sanoivat lähettiläät häntä tosin »rohkeaksi ja ynseäksi», mutta arvelivat siitä huolimatta, että viesti on perille vietävä. Harald vastasi, että neito ansaitsi suuret kiitokset sanoistaan, koska hän oli muistuttanut kuningasta asiasta, joka kumma kyllä, ei ennen ollut juhtunut hänen mieleensä. Ja mikä oli ihmeellisintä, Harald lähetti sittemmin, tultuaan koko Norjan kuninkaaksi, hakemaan Gydaa ja meni hänen kanssaan naimisiin. Eräs toinen Harald Hårfagerin puolisoista, mahtava Ragnhild, tanskalaisen kuninkaan tytär, pakoitti kuninkaan luopumaan yhdeksästä vaimosta, ennenkuin suostui rupeamaan hänen puolisosokseen, ja viekas, voimakas Gunhild kuningatar hallitsi poikiaan ja vallitsi heidän kauttaan Norjassa ja Islannissa.

Jos siirrymme siihen ajanjaksoon, joka alkaa kolmannen ja viimeisen Odinin saapuessa Pohjoismaihin ja päättyy kristinuskon tuloon, niin huomaamme koko joukon epäjohdon-

mukaisia piirteitä skandinavilaisen naisen asemassa. Niinpä oli lapsen henki lain mukaan yksistään isän vallassa. Oli näet luvallista heittää lapsi korpeen kuolemaan, ja jos isä sellaista vaati ei äiti rohjennut tuota käskyä vastustaa. Kun Thorsten Eskilsson eräänä kesänä suoriutui lähtemään keräjille, sanoi hän Jofridr nimiselle vaimolleen, joka oli raskauden tilassa, että lapsi oli korpeen hylättävä, jos se oli tyttölapsi, ja lisäsi uhaten, että vaimo varokoon itseään, ellei hän käskyä tottele. Samanlaisen käskyn sai Asbjörnin vaimo Thorgjerd. Vielä kristinuskon tultua maahan seurattiin salaa tätä tapaa, kunnes se viimein uskallettiin poistaa. Tätä lapsien hylkäämistä ei kuitenkaan pidetty kunniallisena, ja varakkaammissa perheissä se ei liene tullut kysymykseen, vaan äskensyntynyt jätettiin eloon. Yleisenä tapana lienee ollut, että vastasyntynyt lapsi tuotiin isän nähtäväksi, joka määräsi sille nimen, mutta joskus jätettiin asia äidinkin päätettäväksi. Glum kysyy Halgerda nimiseltä vaimoltaan, mikä heidän tyttärelleen nimeksi, ja Torgerd, Troen Sigfussonin vaimo, lähetti poikansa syntyessä sanan äidilleen ja pyysi häntä määräämään lapselle nimen. Selvyynen vuoksi lisättiin omaan nimeen sana »poika» tai »tytär» isän nimen jälkeen, mutta toisinaan sattui, että lapset, myöskin pojat, ottivat nimen äidistään, jos isä oli häntä ennen kuollut esim. Torgrim Hlivsson ja Torgils Hallasson.

Omituisena, mutta varsin yleisenä tapana oli se, että lapset annettiin sukulaisille ja ystäville kasvatettaviksi, toisinaan jo yhden vuoden ikäisinä. Usein olivat nuo kasvattajat alhaisempia henkilöitä, jotka saivat ylhäisten perheiden lapsia hoitoonsa, ja sananlasku sanoo: »aina kutsutaan sitä halvemmaksi mieheksi, joka kasvattaa toisen lapsia.» Mutta usein jätettiin lapset myöskin arvossa pidetyille suvunjäsenille. Kuuluista Mostreskaeg-niminen ylimys kasvatti pojanpoikaansa Torstejn Halstejnsson'ia ja vielä mahtavampi ylimys Tord Gelle kasvatti tyttärensä tytärtä j. n. e. Tavallisesti vallitsi hyvä suhde kasvattilapsien ja kasvattivanhempien välillä. Kuningas Sven Tveskäggin tytär Thyra, joka oli »kaunopuheinen ja kaunis

nainen», meni isänsä toivomuksesta naimisiin vendiläis-kuninkaan Burislaw'in kanssa. Häntä seurasi hänen kasvatti-isänsä Åssur Ageson, mahtava mies, joka auttoi Thyraa pakenemaan Burislawin luota »koskei hän (Thyra) tahtonut nauttia ruokaa eikä juomaa niinkauan kuin hän eli pakanoiden parissa».

Mahtavimmissa suvuissa oli tyttärillä jonkunlaisia hovinaisia, jotka opettivat heille käsitöitä ja aina olivat heidän seurassaan, kunnes nämä joutuivat naimisiin. Ylhäisten ja varakkaiden vanhempien oli myöskin tapana antaa tyttärilleen n. s. kasvattiorjia, jotka jäivät heidän haltuunsa, kun he menivät naimisiin. Muutamista saduista näkyy, että Norjassa vanhemmat usein lähettivät tyttärensä Ruijaan oppimaan »salaisia taitoja», joita silloin pidettiin suuressa arvossa ja joiden harjoittamisessa Ruijan asukkaat olivat suuria mestareita. Niinpä oli Åssur Tote, yksi Pohjois-Norjan mahtimiehiä, tätä varten lähettänyt tyttärensä Gunhildin Ruijaan.

Tyttärien seurustelua toisen sukupuolen kanssa valvottiin ankarasti. Vanhimmat islantilaiset lait rankaisivat maanpaolla miestä, joka suuteli vapaasyntyistä imeä vastoin vanhempien tahtoa. Mielittelyä ei sallittu, sillä kaikkea lähentelemistä pidettiin loukkauksena tyttöä ja hänen sukuaan vastaan, jopa suorastaan viettelemisen yrityksenäkin. Jota kauniimpi ja ylhäis-sukuisempi neitonen oli, sitä sopimattomampaa oli hänen sallia nuorten miesten kohteliaisuuksia ja seuraa. Ken sepitti tai lauloi rakkaudenlauluja neitosesta, saattoi joutua sakon alaiseksi, jos neitosen suku sitä vaati. Yleensä vaati hyvä tapa, että neitosen piti pysyä karttavalla kannalla, suostumatta kohta ensimmäiseen kosijaan; suurisukuisen immen tuli tuntee arvonsa ja pidättää itselleen miettimisen aikaa. Se lieneekin ollut sääntönä, ja usein luetaan avioliitoista, jotka olivat vähemmän onnellisia, syystä että vaimo arveli alentuneensa halvempaan säätyyn; korkeaa sukua ja omaisuutta pidettiin siis suuressa arvossa.*)

*) On huomattava, että Islannin vanhimmat lait kielsivät avioliiton niiltä ihmisiltä, jotka olivat niin köyhiä, että heidän lastensa arveltiin jäävän taakaksi yhteiskunnalle. Ei tahdottu lisätä väkilukua kerjäläisillä.

Neidon kauneutta pidettiin tärkeänä asiana. Vanhat skandinavilaiset olivat herkkiä naisen kauneudelle ja somat neitokset olivat silloin yhtä haluttuja kuin konsanaankin myöhempinä aikoina. Sentähden sanottiinkin, että »kellä on kauniita tyttäriä, hän olkoon varuillaan». Sillä jota kauniimpi tyttö oli, sitä mahtavampia kosijoita tuli taloon ja heidän kesken syntyi usein kyllä kaksintaisteluja ja verenvuodatusta tytön tähden. Omituinen on se passivinen kanta, jolle naisten oletettiin asettuvan tällaisissa tapauksissa. Ei koskaan mainita, että he omasta puolestaan vaatisivat tunkeilevaa kosijaa poistumaan, ei silloinkaan, kun tätä epäillään huonommista aikeista; vanhemmat tai suku kääntyvät suorastaan kosijan puoleen, käskien häntä pysymään tytöstä erillään, ja ellei hän käskyä totellut sai hän surmansa.

Tämä tuntuu sitä omituisemmalta, kun toiselta puolen ajattelemme skandinavi-laisen naisen ylpeätä rohkeutta ja hänen hyvän maineensa suurta arvoa ja toiselta puolen hänen asemaansa kodissa ja yhteiskunnassa. Hänen vaikutuksensa oli noina entisinä aikoina erittäin suuri kaikilla elämän aloilla. Harvoin esiintyy hän hentona, uneksivana impyenä, joka kirjailee hopea- ja silkkikangasta luhdin yksinäisyydessä. Useammin ilmenee hän rohkeana neitona, joka kiihoittaa miehet taisteluun, tai tarmokkaana, käytöllisenä perheenemäntänä. Hän ei elänyt suljettuna muusta maailmasta kreikkalaisten gynaikeioneissa, naisten asunnoissa tai itämaalaisten haremissa. Islannissa ei ollut naisten tapana istua pidoissa miesten kanssa ja niissä laeissa, jotka Harald Blätand sääsi Jomsborgin viikingeille, kiellettiin heitä seurustelemasta naisten kanssa. Mutta Ruotsissa ja Norjassa seurasivat naiset miehiä keräjille, kisaan ja pitoihin. Jos miehet olivat talon sukulaisia tai ystäviä, saattoivat he käydä tervehtimässä naisia heidän omissa tyttöammioissaan. Täysin vapaana liikkui skandinavi-lainen nainen sekä kotonaan että kotinsa ulkopuolella. Kun arvokkaita vieraita tuli kartaan, astui neitonen esiin, ojensi vaahtoavan juomasarven tulokkaalle, istui hänen vieressään aterian kestäessä, joi kahdenkesken hänen kanssaan samasta sarvesta ja kaikki immet ja

”Itsenäisen käsityksen puute ja passivisuus [*sic*] yhteiskunta-
ilmiöiden suhteen on aikaansaanut sen, että naisen vaikutus
kaikkialla yhteiskunnassa niin kuin kodissakin on ollut
toisinto miehen vaikutuksesta.”

Alexandra Gripenbergin (1857–1913) feministinen klassikko
ilmestyi alun perin ruotsiksi 1890-luvulla ja täydennettynä
suomeksi 1905–1909. Nyt uuden tulemisensa kokeva
Naisasian kehitys julkaistaan neljässä osassa: kolmas kirja
keskittyy Ruotsin, Tanskan ja Norjan tapauksiin.

NTAMO 2020

9 789522 158116

ISBN 978-952-215-811-6

”Pohjolassa tapaamme vapaasti toimivan, kunnioitusta
ansaitsevan olennon, jonka heikkoutta usein tosin sorrettiin
ajalla, jolloin voima oli valtana, mutta jonka ihmisoikeus jo
osaksi oli tunnustettu silloin kuin muissa maissa tiedettiin
ainoastaan orjattarista.”